

NARODNA IN
UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

Center za razvoj knjižnic

Narodna in univerzitetna knjižnica (CeZaR)
Turjaška 1 (Leskoškova 12)
1000 Ljubljana
tel.: +386 1 5861 313,
e-mail: milena.bon@nuk.uni-lj.si

<http://www.nuk.uni-lj.si/nuk/ook>

Sistem splošnih in regijskih knjižnic na Češkem

Milena Bon,
koordinacija izvajanja posebnih nalog OOK

Marko Aupič,
asistent

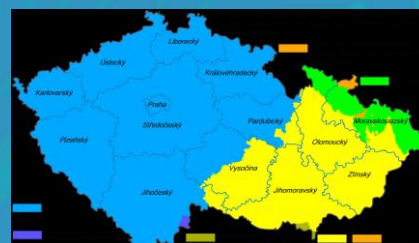
Novosti v knjižničnem sistemu Slovenije 2016
9. 11. 2016

Center za razvoj knjižnic

Češka republika

- Število prebivalcev 1. januarja 2016: 10.553.843.
- Glavno mesto: Praga.
- Površina: 78.866 km²
- Vstop v EU: 1. maja 2004.
- Razpad Češkoslovaške: 1. januar 1993.
- BDP na prebivalca 20.433 USD.
- Denarna enota (valuta): Češka krona (Kč).
- Delitev na tri dežele:
  - Češko – na zahodu,
  - Moravsko – na jugovzhodu,
  - Češko Šlezijo – na severovzhodu.

Zgodovina razvoja knjižničarstva na Češkem

3 zakoni o knjižnicah

- **1919** - Zakon o krajevnih knjižnicah
- **1959** - Zakon o enotnem knjižničnem sistemu
- **2001** - Zakon o knjižnicah in pogojih poslovanja javnih knjižničarskih in informacijskih storitev 257/2001 Sb.

Standardi

- Standard knjižničarskih in informacijskih storitev javnih knjižnic.
- Standard za razvoj regionalnih funkcij knjižnic
- Standard za zagotovitev prostorov knjižnic

Ministrstvo za kulturo

- Pripravlja smernice za knjižničarstvo.
- Podeljuje nagrado za najboljše literarno delo in za najboljše prevedeno delo.
- Sodeluje pri organizaciji za najlepšo češko knjigo.
- Podeljuje nagrado za najboljšo knjižnico.
- Podpira raziskave in razvoj v knjižničarstvu.
- Zagotavlja finančna sredstva za projekte s področja literature in knjižnic.
- Sodeluje pri organizaciji dogodkov s področja literature, knjižne kulture in knjižničarstva...

Knjižnice in njihova organizacija

Na osnovi zakona in vpisa v evidenco Ministrstva za kulturo so javne knjižnice:

- Nacionalna knjižnica
- Moravska regionalna knjižnica v Brnu
- Knjižnica in tiskarna za slepe K. E. Macana, Praga
- Regionalne knjižnice
- Splošne (javne) knjižnice
- Specialne knjižnice

Šolske, visokošolske niso v zakonu!!!

Število knjižnic, 2015

Javne knjižnice: **5.354**

vkjučno z nacionalno in 14 regijskimi knjižnicami.

V 4.554-ih zaposlen samo 1 delavec manj kot 15 ur tedensko:

- majhne knjižnice brez direktorja, najpogosteje so del občinske uprave, knjižničar je občinski uslužbenec.

- Ustanovitev z ustanovitvijo Karlove univerze 1348.
- Leta 1556 - Klementinum (površina 2 ha).
- 1924 – 1936 preureditev prostorov za potrebe narodne, univerzitetne in tehnične knjižnice.
- Od 1990 Nacionalna knjižnica Češke – NKČ.
- Načrt nove stavbe 2005-2009, neuresničen.

Statistika, 2015

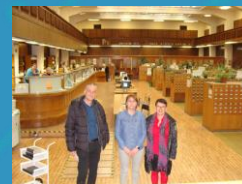
- Knjižnični fond: 7.104.000 enot
- Člani: 28.000
- Izposoja: 614.000 enot
- Število zaposlenih 459 (knjižnično in neknjižnično osebje ne glede na vrsto zaposlitve)

Nacionalna knjižnica (NKČ) - naloge

Je center sistema knjižnic. Izvaja koordinacijske, strokovne, informacijske, izobraževalne, analitične, raziskovalne, standardizacijske in posvetovalne dejavnosti.

- Razvija vzajemni katalog.
- Sestavlja nacionalno bibliografijo.
- Nacionalna agencija za dodeljevanje ISBN in ISMN.
- Nacionalni center za medknjižnične storitve.
- Nacionalni center za mednarodno izmenjavo uradnih publikacij.
- Zastopa knjižnični sistem pri pogajanjih.

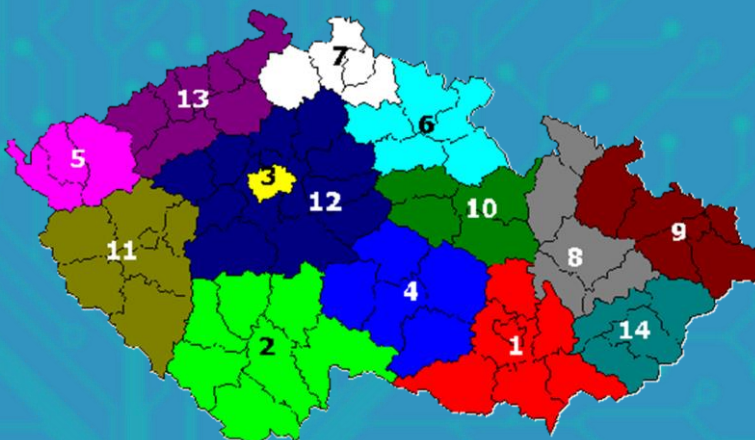
MK – smernice z odločbo: NKČ na nacionalni ravni zagotavlja koordinacijo regionalnih funkcij in vrednotenje regionalnih storitev oz. služb.

Regijske knjižnice

2012

Regija	Št. regije	Število knjižnic
Praga	3	40
Osrednječeška	12	822
Južnočeška	2	612
Plzenska	11	496
Karlovarska	5	120
Ustecka	13	302
Liberecka	7	223
Kralovehradecka	6	396
Pardubicka	10	415
Vysočina	4	571
Južnomoravska	1	692
Olomoucka	8	487
Zlinska	14	398
Moravskošlezjska	9	408

1991 – država razdelila na 14 regij – 14 regijskih knjižnic
Zakon 2001, financiranje z MK postopoma preide na
regijsko raven od 2005

Pravilnik Ministrstva za kulturo za zagotavljanje razvoja regionalnih funkcij knjižnic in njihove koordinacije

Vrste knjižnic:

- **Krajska knihovna** (regionalna knjižnica),
- **Pověřena knihovna** (supporting (appointed) library) - osrednja knjižnica,
- **Obsluhovana knihovna** (served library) - izposojevališče,
- **Neprofesionalni knihovna** (neprofesionalna knjižnica),
  - delovni čas knjižničarja do 15 ur tedensko,
- **Profesionalni knihovna** (profesionalna knjižnica),
  - delovni čas knjižničarja več kot 15 ur tedensko,
- **Pobočka** (podružnica).

Naloge regijskih knjižnic (1)

Cilj :

- zagotoviti dostopnost javnih informacijskih storitev knjižnic,
- izenačiti razlike v stopnji ponujenih storitev,
- zagotavljanje kvalitete in kontinuitete storitev knjižnic,
- odstranitev razlik med storitvami knjižnic med posameznimi regijami,
- učinkovita delitev dela in koordinacija strokovnih dejavnosti v regiji,
- učinkovito izkoristiti javna finančna sredstva,
- pomoč pri inventuri in posodabljanju knjižničnega fonda,
- izobraževanje knjižničarjev, seminarji in posvetovanja.

Naloge regijskih knjižnic (2)

- oblikovanje knjižničnega fonda, pridobljenega iz proračuna regije, njegov obtok in distribucija,
- nakup in obdelava knjižničnega fonda pridobljenega iz sredstev upravljalca (kraja) in njegova distribucija (premične zbirke),
- svetovalna in posvetovalna dejavnost in obiski ter plani in analize,
- podpora avtomatiziranega knjižničnega sistema (AKS),
- knjižnična statistika.

Storitve so bile standardizirane v Pravilniku Ministrstva za kulturo za zagotavljanje doseganja in koordinacijo regionalnih funkcij knjižnic.

Kaj lahko naredi kraj in knjižnica, da izkoristita ponudbo storitev regionalnih knjižnic?

• KRAJ

- kontaktira regionalni oddelek krajevne (lokalne) ustrezne osrednje knjižnice in se informira o ponudbi regionalnih storitev,
- preveri ali je knjižnica evidentirana pri Ministrstvu za kulturo, saj so sredstva iz državnega proračuna dodeljena samo evidentiranim knjižnicam.

• KNJIŽNICA

- uporablja široko ponudbo knjig - premične zbirke,
- redno spremlja internetne strani ustrezne osrednje knjižnice,
- udeležuje se posvetovanj in seminarjev za knjižničarje,
- vprašanja naslavlja na svetovalca osrednje knjižnice.

Sredstva za regionalne naloge

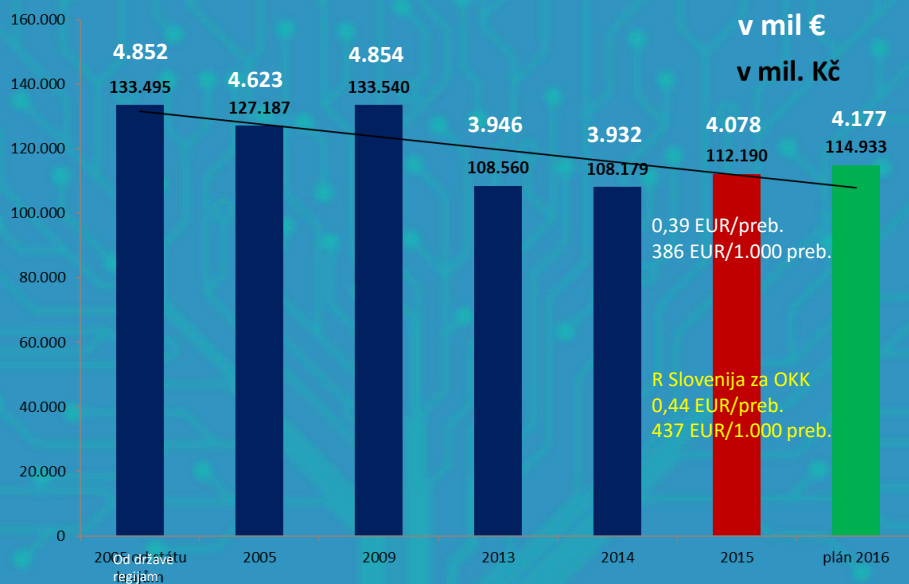
- Na začetku sredstva - s strani Ministrstva za kulturo, od 2005 – financirajo regije (ZKnj 2001).
- Razdelitev sredstev glede na število prebivalcev in število knjižnic v regiji.

Investicije v knjižnice so
investicije v ljudi!

Višina regijskih sredstev 2005-2016

17. 11. 2016

Sistem splošnih in regijskih knjižnic na Češkem

17

2015

premična zbirka

41 knjižnic + 3 bibliobusi + 1 »knjižnica v škatli«,

- v zbirki 2.026.169 enot gradiva,
- za nakup 761.500 €,
- s spletni strani www.mkp.cz je bilo prenesenih 902.133 e-knjig, knjižnica je izdala 48 novih naslovov e-knjig,
- 180.699 članov,
- 33.662 novo vpisanih,
- 1.965.967 obiska (informacije ali gradivo),
- 3.918 prireditev; obisk 155.702.

17. 11. 2016

Sistem splošnih in regijskih knjižnic na Češkem

18

Ali veste, da...?

v naseljih do 1.000 prebivalcev:

- so krajevne knjižnice opremljene z računalnikom z dostopom do interneta za uporabnike.

Projekt, sredstva so v 2/2 90-ih zagotovili: Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za šolstvo, Ministrstvo za informatiko, Ministrstvo za zdravje in regionalne uprave.

2005	2012
37 % knjižnic	89 % knjižnic

- so opremljene z različnimi avtomatiziranimi knjižničnimi sistemi: Koniáš, Aleph, Clavius, KP-win

2005	2012
1 % knjižnic	28 % knjižnic

Ali veste, da...?

2012

- preko 6.300 knjižnic in izposojevališč
  - **5.354** javnih knjižnic

in še:

- 113 knjižnic v zdravstvenih ustanovah
- 65 visokošolskih
- 3.708 šolskih knjižnic
- 97 specialnih knjižnic
- 59 knjižnic različnih ustanov v okviru Akademije znanosti
- 235 knjižnic muzejev in galerij

Ali veste, da...?

2012

- storitve javnih knjižnic – uporabljalo preko 70 % prebivalstva,
- 24,3 milijona obiskovalcev,
- preko 66 milijonov izposoj,
- se je prodalo 21 milijonov izvodov knjig,
- 71 % prebivalcev ne kupuje knjig, ker so drage,
- 86 % prebivalcev prebere vsaj eno knjigo letno,
- za knjižnično dejavnost 15 €/prebivalca.

Ali veste, da...?

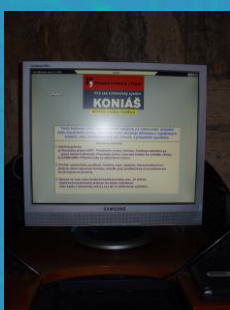
2012 so regijske in osrednje knjižnice:

- nabavile in obdelale 93.369 knjižničnih enot za 1.119 knjižnic,
- izvedle 21.705 svetovanj,
- pomagale pri inventuri in posodabljanju knjižničnega fonda 1.066 knjižnicam,
- pomagale knjižnicam in njihovim ustanoviteljem s pripravo in obdelavo statističnih podatkov,
- organizirale 941 izobraževalnih dogodkov,
  - udeležba 3.278 knjižnic oz. 7.565 knjižničarjev v obsegu 1.838 izobraževalnih ur. Razširja se tudi izobraževanje v obliki e-izobraževanja.

Hvala za pozornost!

17. 11. 2016

Sistem splošnih in regijskih knjižnic na Češkem

23

Viri

- Hanzlikova, L. (2016). *Praha v knihovně: výroční zprava Mětské knihovny v Praze za rok 2015*. Praha: Mětska knihovna v Praze.
- Jan S. (osebna komunikacija, 25. 10. 2016).
- Marvanova, E. (2009). *Libraries and librarianship in the Czech Republic* (2nd ed.). Prague: National Library of the Czech Republic. Dostopno tudi na: <http://plb.nkp.cz/docs/CzechLibraries.pdf>.
- *Metodycký pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území ČR*. (2014). Praha: Národní knihovna ČR. Pridobljeno 7. 11. 2016 s spletne strani: <http://plb.nkp.cz/programy-podpora/regionalni-funkce-veřejnych-knihoven/metodycky-pokyn-ministerstva-kultury-k-zajisteni-vykonu-regionálních-funkcí-knihoven-a-jejich-koordinaci-na-uzemí-čr>.
- *Přehled vybraných ukazatelů některých sítí knihoven v ČR (od r. 1993)*. (2016). Praha: Národní knihovna ČR. Pridobljeno 7. 11. 2016 s spletne strani: <http://plb.nkp.cz/statistika-prozhumy-dokumenty/statistika/přehled-vybraných-ukazatelů-některých-sítí-knihoven-v-čr-od-r-1993>.
- *Regionalní funkce krajských knihoven v roce 2014*. (2015). Praha: Knihovnický institut Národní knihovny ČR. Pridobljeno 7. 11. 2016 s spletne strani: http://plb.nkp.cz/docs/N7_R1_2014.pdf.
- *Služby knihoven knihovnam: krajské programy regionálních funkcí na podporu knihoven*. (2014). Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut.
- *Standard pro dobrou knihovnu: metodycký pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky*. (2015). Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut.
- Vladana P. (osebna komunikacija, 31. 10. 2016).
- *ZAKON ze dne 29. června 2001 o knihovnach a podmínkach provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovni zakon)*. (2012). Praha: Národní knihovna ČR. Pridobljeno 7. 11. 2016 s spletne strani: http://plb.nkp.cz/legislativa/01_LegPod/knihovni-zakon-257-2001-sh-a-rovazne-provadecci-přepisy/Zakon257.htm.

17. 11. 2016

Sistem splošnih in regijskih knjižnic na Češkem

24